

Tiesībsarga 2015. gada konference

Tiesībsarga J. Jansona atskats uz sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību jomā paveikto piecu gadu laikā

09.12.2015.

Iesākumā gribu teikt, ka sociālās tiesības ir vienas no tiesībām, kuras ir visgrūtāk aizsargāt, jo tās lielākoties ir saistītas ar budžeta iespējām, turklāt pārsvarā nākas pārliecināt par sistēmiskām kļūmēm vai iesīkstējušu izpratni vai paradumiem, kur izmaiņas iespējamas vien ilgtermiņā.

Tomēr gribu atzīmēt, ka Latvijas valsts ir pievienojusies virknei starptautisku līgumu, kas nosaka augstu cilvēktiesību standartu. Atzīstams, ka sociālās tiesības ir īpašas cilvēktiesības, ko katra valsts drīkst realizēt pieejamo resursu ietvaros, tomēr jāatgādina, ka tās nedrīkst būtī tikai deklaratīvas, apņēmībai tās īstenot ir jābūt reālai.

Būtiski, ka Latvijas Republikas Satversmē ir noteikts, ka Latvija atzīst sevi kā sociāli atbildīgu valsti, kas vienlaikus ietver arī progresīvās attīstības principu, kas uzliek valstij par pienākumu ar maksimāli pieejamiem resursiem un ar atbilstošu līdzekļu palīdzību augošā tempā panākt pēc iespējas pilnīgu sociālo tiesību īstenošanu.

Latvijas tauta, 2003. gadā nobalsojot par iestāšanos ES, izlēma pievienoties ES ne tikai kā ekonomiskai savienībai, īstenojot kopīgu drošības, sadarbības un monetāro politiku, bet arī savienībai, kuras dalībvalstis ir apņēmušās veicināt savu tautu ekonomisko un sociālo attīstību, ievērojot noturīgas attīstības principu.¹

Saprotams, ka ekonomiskās lejupslīdes periodā (2008.– 2010.gads) valstī tika ieviesti taupības pasākumi, tomēr, manā ieskatā, tas nedrīkstēja notikt uz mazāk aizsargāto iedzīvotāju grupu: bērnu, personu ar īpašām vajadzībām, senioru, jauno ģimeņu rēķina. Taupības pasākumi nedrīkst skart tādas nozares kā veselības aprūpe, izglītība un sociālā drošība. Būtiski, ka Latvija joprojām citu ES valstu vidū izceļas ar viszemākajiem rādītājiem procentuāli no IKP gan veselības aprūpes, gan sociālā atbalsta pasākumu ziņā.²

Personas tiesību aizsardzības kontekstā ir svarīgi apzināties, ka sociāli ekonomisko tiesību jomā indivīdam nav iespējas saņemt nekādas kompensācijas pretēji tam, kā tas ir pilsonisko un politisko tiesību jomā, kur personai savu tiesību aizsardzībai pastāv iespēja vērsties, piemēram, ECT.

¹ Līgums par Eiropas Savienību, preambula; Līgums par Eiropas Savienības darbību, preambula. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu>

² Eurostat, General government expenditure in 2011 – Focus on the functions ‘social protection’ and ‘health’. Pieejams: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-13-009/EN/KS-SF-13-009-EN.PDF

1. Tiesības uz sociālo drošību

1.1. Par nabadzības risku Latvijā

Aktualizēts: tiesības uz taisnīgu darba samaksu; minimālās algas apmērs; aicināts noteikt minimālo pabalstu apmērus, izvēloties kādu no starptautiski atzītām metodēm; ziņojums par nabadzības risku Latvijā (kas skar mazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas – pensionāri, bērni, personas ar invaliditāti)

Rezultāts: pagājušā gada nogalē valdība apstiprināja koncepciju “Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”³, kuru plānots pakāpeniski ieviest līdz 2020. gada 1.janvārim (sākotnēji līdz 2017.!), attiecinot to uz visām iedzīvotāju ienākumus ietekmējošām sistēmām (nodokļi, pabalsti, pensijas). Līdz ar to ieguvēji būtu aptuveni 8% jeb vismaz 162 tūkst. Latvijas iedzīvotāji – strādājošie ar zemu atalgojumu, iedzīvotāji ar viszemākajiem ienākumiem, mazo pensiju saņēmēji, ģimenes ar bērniem.

Atzinīgi vērtējamas izmaiņas normatīvajos aktos, kas vērstas uz neapliekamā minimuma un atvieglojumu par apgādājamiem palielināšanu.

1.2. Par apdrošināšanas iemaksu algas indeksa ietekmi uz krīzes laika vecuma pensijām

Aktualizēts: Saistībā ar „negatīvo” apdrošināšanas iemaksu algas indeksu ietekmi uz vecuma pensijas apmēru secinājām, ka sistēma ir netaisnīga, un rekomendējām:

- noteikt, ka ikgadējais apdrošināšanas iemaksu algas indekss nedrīkst būt mazāks par skaitli „1”;
- izstrādāt kompensējošu mehānismu, ar kuru tiktu novērstas negatīvo kapitāla indeksu radītās sekas tiem pensionāriem, kas saņem “krīzes laika” pensijas.

Rezultāts: ar grozījumiem likumā ir novērstas nepilnības nākotnē. Attiecībā uz negatīvo seku novēršanu, jāatzīst, ka tiesiskā palāvība nav pietiekami skaidri definēta, nav noteikts skaidrs termiņš, cik ilgā laikā vecuma pensijas pārrēķins tiks veikts.

1.3. Černobiļas atomelektrostacijas avārijā cietušo personu sociālā aizsardzība

Aktualizēts: iepriekš vērsāmies Satversmes tiesā saistībā ar Černobiļas avārijā cietušo sociālo aizsardzību. Lai arī Satversmes tiesa lietu izbeidza, vienlaikus tā skaidri norādījusi, ka Saeimai tiesībsarga priekšlikumi par nepieciešamību izdarīt grozījumus normatīvajos tiesību aktos ir jāizvērtē pēc būtības.⁴

Rezultāts: Šobrīd vērojama nekonsekvence VSAA rīcībā. Neskatoties, ka ir stājies spēkā AT Senāta spriedums, kurā secināts, ka kaitējuma atlīdzība ir papildu sociālā garantija Černobiļas avārijā cietušajiem, un tā ir piešķirama arī tad, ja persona jau

³ Koncepcija “Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”, apstiprināta 21.10.2014. MK sēdē, protokols Nr.57, pieejama: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40330153&mode=mk&date=2014-10-21> [skatīts 11.11.2015.]

⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012. gada 1. marta lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2011-12-01 pieejams arī http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2011-12-01_Lem%20par%20tiesved%20izb.pdf

saņem valsts pensiju. Konsekventa rīcība neseko, VSAA pārrēķinu veic vien tad, ja ir tiesas lēmums konkrētā lietā.

Diemžēl arī LM jau 2014. g. izstrādātie grozījumi likumā, kas vietu lielāku skaidrību, netiek virzīts uz priekšu, jo ir atkarīgi no valsts budžeta iespējām.

1.4. Situācija valsts sociālās aprūpes centros

Aktualizēts: Visā pārskata perioda laikā tika veikti valsts sociālās aprūpes centru monitoringi. Galvenās identificētās nepilnības:

- nepietiekami attīstīti sabiedrībā balstīti pakalpojumi;
- nepietiekami uzraudzīti “veselības aprūpes” pakalpojumi (ķīmiskā ierobežošana, neregulāri veiktas veselības pārbaudes);
- sociālās rehabilitācijas, darba terapijas, jēgpilnu aktivitāšu trūkums;
- nepietiekams darbinieku skaits un kvalifikācija.

Rezultāts: izmaiņas viesīs DI projekts nākotnē, tomēr bažas vieš iestāžu, kas tieši iesaistītas DI projekta īstenošanā, negatīvā (noraidoša, piesardzīga) attieksme.

1.5. Par sociālo pakalpojumu iepirkumiem

Aktualizēts: šogad saistībā ar sociālo pakalpojumu iepirkumiem konstatēts, ka pašvaldības rīcība, izvēloties saviem klientiem pakalpojuma sniedzēju, ir ierobežota ar Publisko iepirkumu likuma nosacījumiem. Klientu pārvietošana no vienas institūcijas uz citu ir pamatota vien ar finansiāliem apsvērumiem, nevis klienta emocionālo labsajūtu.

Rezultāts: aicinājām grozīt Publisko iepirkumu likuma normas tā, lai klienti, attiecībā uz kuriem jau ir noslēgta vispārīgās vienošanās, varētu saglabāt savu vietu sākotnējā institūcijā, ja tā viņu apmierina.

2. Personu ar invaliditāti tiesības

2.1. ANO konvencijas “Par personu ar invaliditāti tiesībām” ieviešanas sekmēšana

Aktualizēts: ANO konvencijai “Par personu ar invaliditāti tiesībām” Latvija ir pievienojusies 20110. gada maijā. Saskaņā ar likumā noteikto tiesībsargs ir noteikts par iestādi, kas veic konvencijas ieviešanas neatkarīgu uzraudzību.

Rezultāts: Galvenie monitoringa secinājumi:

- personas ar invaliditāti atzīst, ka kopš Konvencijas ieviešanas ir notikušas izmaiņas: ir iespējas vairāk piedalīties politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā, ir vides pieejamības uzlabojumi;
- sabiedrības attieksmē joprojām vērojami aizspriedumi, tolerances trūkums, arīdzan diskriminējoša attieksme;
- jomas, kurās nepieciešams uzlabojums: piemērota mājokļa nodrošināšana; vides pieejamība; individualizēta pabalstu sistēma; veselības aprūpes sistēmas pieejamība; iekļaujošas izglītības un nodarbinātības veicināšana; informatīva atbalsta nodrošināšana.

2.2. Tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšana personām ar invaliditāti

Aktualizēts: 2012. gadā konstatējām, ka rindā pēc tehniskā palīglīdzekļa reģistrētas vairāk kā 10 tūkstoši personas, atsevišķus palīglīdzekļus gaidot pat 4 gadus. Rekomendējām:

1. Tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšanas jomā nepieciešama ilgtermiņa stratēģija, iegādājoties mūsdienīgus, ilgtermiņā lietojamus, personu vajadzības apmierinošus tehniskos palīglīdzekļus.
2. Gaidīšanas laikam rindā ir jābūt saprātīgam.
3. Nav pieļaujams, ka tehniskie palīglīdzekļi, kas iegādāti par valsts budžeta līdzekļiem ir nekvalitatīvi un neatbilst personu vajadzībām.
4. Tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšanas sistēma ir veidojama, ņemot vērā katras personas individuālās vajadzības.

Rezultāts: Šobrīd gaidīšanas laiks rindā ir samazinājies vidēji līdz 3 mēnešiem, tomēr atsevišķiem palīglīdzekļiem tas joprojām ir 8 un pat 14 mēneši, kas nav savienojams ar ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām noteikto.

2.3. Par asistenta pakalpojumiem

Aktualizēts: Saistībā ar izveidoto sistēmu par asistenta pakalpojumu nodrošināšanu tika konstatēts, ka pārāk detalizētu atskaišu pieprasīšana rada pārmērīgu iejaukšanos personas privātajā dzīvē, turklāt pašvaldību sociāli dienestu prakse ir atšķirīga.

Rezultāts: Šobrīd ir izstrādāti grozījumi valdības noteikumos, atceļot atšķirīgo pieeju atskaišu iesniegšanas kārtībā, atvieglojot atskaišu iesniegšanas kārtību. Vienlaikus atzīmējams, ka saistībā ar asistenta pakalpojuma nodrošināšanu plānots izstrādāt jaunu uz personas individuālajām vajadzībām orientētu sistēmu.

3. Tiesības uz veselības aizsardzību

3.1. Par veselības aprūpes pieejamību

Aktualizēts: Vairākkārt, iekļaujot ikgadējā tiesībsarga konferencē diskusiju par Latvijā izveidoto veselības aprūpes sistēmu un tās atbilstību Satversmes 111. pantā noteiktajam, tika vērsta uzmanība, ka faktu, ka veselības aprūpes finansējums pēdējo gadu laikā ir tikai mazinājies. Pirmais nosacījums, lai sistēma darbotos, tā ir adekvāti jāfinansē. Otrkārt, veselības aprūpes sistēmas finansēšana jāaplūko visas veselības aprūpes sistēmas ietvaros.

Rezultāts. Būtiski uzlabojumi nav konstatēti, finansējuma trūkums dēļ pacienti nevar saņemt sev pienākošos veselības aprūpes pakalpojumus, saņemt nepieciešamos medikamentus, vai segt kompensējamo medikamentu līdzmaksājumu. Tā saucamā „kvotu sistēma” padara ārstniecības personas par ķīlniekiem, jo vispārējā profila ārsti nesaņem pietiekamu finansējumu, lai nosūtītu pacientus pie speciālistiem. Rezultātā iestājas loģiskas sekas - Latvijas pacientu vidū strauji progresē hronisko slimnieku

skaits, personu skaits ar prognozējamo invaliditāti un invaliditāti, kuru turpmākais ārstēšanas process valstij izmaksās dārgāk.

3.2. Par veselības aprūpes sistēmas finansēšanas modeli

Aktualizēts. 2014. gada sākumā asi iebildām pret likumprojekta “Veselības aprūpes finansēšanas likums” tālāku virzību apstiprināšanai Saeimā, norādot, ka

- 1) netiek ņemts vērā vadošo nozares NVO viedoklis;
- 2) netiek nodrošināta vienlīdzība (atsevišķas kategorijas paliek ārpus sistēmas – personas ar neregulāriem, sezonāliem ienākumiem), diskriminējoši kritēriji arī nodokļu maksātāju vidū;
- 3) pārāk plašs deleģējums valdībai, skaidri neiezīmējot valsts garantēto pakalpojumu apjomu un pieejamību.

Rezultāts. Likumprojekta virzība tika apturēta

4. Tiesības uz mājokli

4.1. Pašvaldības mājokļa kvalitāte un pieejamība

Aktualizēts: monitoringa ietvaros konstatēts, ka bieži vien pašvaldību piedāvāto telpu atbilstība likumā izvirzītajiem dzīvošanai derīgas telpas kritērijiem izpildās tikai formāli, jo ne visos gadījumos šīs telpas ir piemērotas cilvēka ilglaicīgam patvērumam un sadzīves priekšmetu izvietojumam. Turklāt norādīts uz nepietiekami atvēlētiem finanšu līdzekļiem esošā pašvaldības dzīvojamā fonda uzturēšanai vai papildināšanai un nepietiekamu atbalstu no valsts puses. Piemēram, 2014. gadā rindā uz pašvaldības mājokļiem, tai skaitā ilgstoši, gaidīja 10258 personas.

Rezultāts. Būtiski uzlabojumi nav konstatēti

4.2. Izīrētāju un īrnieku tiesību samērošana

Aktualizēts: gadu no gada aktualizētas problēmsituācijas saistībā ar iespējamu patvarīgu izlikšanu/ vai tās mēģinājumiem, ievēdot nekustamā īpašuma valdījumā nekustamā īpašuma ieguvēju vai pēc īpašuma pārņemšanas, vērsties ne vien pret parādnieku, bet arī īrniekiem, kas dzīvo mājoklī. Tika konstatēti ne vien tiesību uz mājokli aizskārumi, bet arī personas mājokļa neaizskaramības un privātās dzīves aizskārumi.

Valsts policija pārsvarā šādos strīdos neiesaistījās, uzskatot tos par privāttiesiska rakstura, kā arī zvērināti tiesu izpildītāji pieļāva un nereti pat līdzdarbojās šādās prettiesiskās darbībās. Tāpat tika konstatēta jauno īpašnieku un to piesaistīto apsardzes uzņēmumu patvaļa.

Vienlaikus jāatzīst, ka šādas problēmsituācijas nav viennozīmīgi vērtējamas. Bieži vien šādos strīdos tiek saņemta informācija arī par pašu īrnieku negodprātīgu rīcību.

2013. gada vasarā tikāmies ar tieslietu ministru, ekonomikas ministru un Rīgas domes Īres valdi. Tikšanās dalībnieki atzina, ka šā brīža situācija un neskaidrais tiesiskais

regulējums rada konfrontāciju starp divām fundamentālām cilvēka pamattiesībām – tiesībām uz īpašumu un personas mājokļa neaizskaramību.

Mūsu ieskatā, situācija bija uzlabojama, grozot vairākus normatīvos aktus, tai skaitā, ieviešot īres tiesisko attiecību publisku reģistru, jo, tam pastāvot, īrniekam nebūtu tik vienkārši noslēgt fiktīvu īres līgumu vai jaunajam īpašniekam nerespektēt faktu par iepriekš noslēgtiem īres līgumiem.

Rezultāts: zināms progress ir vērojams, nav vairs sūdzību par zvērinātu tiesu izpildītāju līdzdalību nelikumīgās darbībās. Kopš jautājuma izskatīšanā iesaistījusies Saeimas Cilvēktiesību komisija un Ģenerālprokuratūra, IeM un VP ir atzinusi problēmas esamību, policijas darbiniekiem ir izstrādātas vadlīnijas situācijās, kad konstatējami iespējami īrnieka tiesību pārkāpumi, kas nodrošina vismaz iespēju īrniekam iekļūt mājoklī un piekļūt savām mantām (tomēr ne vienmēr praksē darbojas). Ir izstrādāti arī grozījumi Civilprocesa likumā, kas paredzēs pagaidu aizsardzības līdzekļu noteikšanu par dzīvojamās telpas lietošanas tiesību pārkāpumiem un aizsardzību. Tomēr iniciatīvas trūkums sakārtot sistēmu, proti īres tiesisko attiecību regulējumu, vērojams no atbildīgo ministriju puses.

4.3. Pamatpakalpojumu nodrošināšana

Aktualizēts: Līdztekus piespiedu izlikšanai izīrētāju/īrnieku attiecībās norādāms uz vēl kādu, joprojām neatrisinātu problēmu – pamatpakalpojumu (siltums, ūdens, kanalizācija) nodrošināšana mājoklī. Konstatēts, ka bieži vien kā līdzeklis neērtu īrnieku izlikšanai vai parādu piedziņai tiek praktizēta pamatpakalpojuma atslēgšana, kas dzīvošanu mājoklī padara teju neiespējamu. Minētais attiecas ne vien uz īrnieku/izīrētāju attiecībām, bet arī uz negodprātīgu kaimiņu vai mājas pārvaldnieku attiecībām.

Rezultāts: Šādu gadījumu novēršanai valstī nav izveidots pietiekami efektīvs tiesību aizsardzības mehānisms. Saistībā ar minēto kā iespējamu risinājumu gadījumā, kad pārvaldnieks ir rīkojies negodprātīgi, tiesībsargs rosināja stiprināt pārvaldnieka atbildību, ieviešot tā profesionālās darbības obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kā arī atjaunot norīkotā pārvaldnieka institūtu, paplašinot tā pilnvaras. Arī šeit vērojams iniciatīvas trūkums no nozares ministrijas puses.

5. Tiesības uz īpašumu

5.1. Dalītais īpašums

Aktualizēts: 2011. gadā aktualizējam dalītā īpašuma problēmjautājumu. Secināts, ka piespiedu nomas attiecību spēkā esošais regulējums nav samērīgs, ņemot vērā finansiālā sloga sadalījumu.

Rezultāts: lai arī palēnām, tomēr jāatzīst, ka risinājumi tiek rasti: 2014.gadā tika atcelts dzīvokļu īpašnieku pienākums kompensēt zemes īpašniekam nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu, kā arī noteiktas tiesības vērsties pašvaldībā, lai ierosinātu dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamā zemes gabala pārskatīšanu.

Papildus tam 2015. gada septembrī Saeimā izskatīšanai ir nodots likumprojekts par dalītā īpašuma attiecību izbeigšanu, piešķirot dzīvokļa īpašniekiem vienpusēju izpirkuma tiesību ar iespēju izpirkuma summu samaksāt 10 gadu laikā. Savukārt valsts un pašvaldībai plānots piedalīties dalītā īpašuma izbeigšanas procesā, sedzot administratīvās izmaksas.

5.2. Par īpašumam pieguļošās publiskā lietošanā esošas teritorijas sakopšanu

Aktualizēts: Jau 2009. gadā un attiecīgi vēlākos gados vairākkārt norādījām, ka atsevišķu pašvaldību noteiktais tiesiskais regulējums attiecībā uz īpašumam pieguļošo publiskā lietošanā esošo teritoriju sakopšanu, neparedzot pašvaldības līdzdalību atsevišķos gadījumos (pārāk liela uzkopjamā teritorija, īpašnieka veselības vai mantiskai stāvoklis) nav samērīgs.

Rezultāts: šobrīd Satversmes tiesa ir atzinusi, ka gadījumā, ja pašvaldība nav ieviesusi savu līdzdalības mehānismu, lai mazinātu apgrūtinājumu, kuru īpašniekam rada pienākums sakopt un uzturēt īpašuma pieguļošu teritoriju, šādi noteikumi aizskar ar Satversmes 105. pantu aizsargātās īpašuma tiesības.

6. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē

6.1. Kaitīgu smaku ietekme

Aktualizēts: saistībā ar zemu gaisa kvalitāti Sarkandaugavas apkaimē norādījām, ka valstī izstrādātais tiesiskais regulējums negarantē tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Rezultātā: grozīti pieņemti valdības noteikumi.

Lai spētu operatīvi reaģēt sūdzību smaku saņemšanas gadījumā, problemātiskākajās vietās, ir norīkots dežūrējošais vides inspektors, ar kuru iedzīvotāji var sazināties 24 stundas diennaktī.

Kopš 2015. gada oktobra vidus ir iespējams ziņot par vides pārkāpumiem, izmantojot mobilo lietotni „Vides SOS” un tīmekļa vietni www.videssos.lv.

Lielākie uzņēmumi savā darba teritorijā ostā ir uzstādījuši gaisa kvalitātes monitoringa stacijas. Ir zināms, ka ostas pārvalde pastāvīgi komunicē ar Valsts Vides dienestu.

6.2. Par apsardzes darbības efektivitātes uzlabošanu

Aktualizēts: 2013. gadā pēc traģiskā notikuma lielveikalā „Maxima” izskanēja viedoklis, ka cilvēku bojāejas viens no iespējamajiem cēloņiem ir bijusi apsardzes darbinieku neprofesionāla rīcība.

Tiesībsargs konstatēja, ka:

- apsardzes darbinieka rīcību trauksmes gadījumā nosaka apsargājamā objektā iekšējie kārtības noteikumi;
- normatīvie akti paredz apsardzes darbiniekam lielu rīcības brīvību vērtēt situāciju;
- normatīvo aktu līmenī nav paredzēts apsardzes darbinieka tiešs pienākums nekavējoties veikt evakuāciju trauksmes gadījumā.

Rezultātā: Tiesībsargs aicināja normatīvā līmenī noteikt skaidru un vienveidīga apsargu rīcību trauksmes gadījumā sabiedriskās telpās, kur atrodas cilvēki, un apsargu obligāts pienākums būtu nekavējoties veikt cilvēku evakuāciju.

7. Laba pārvaldība

7.1. Īpaši daudz iebildumu un sūdzības saistībā ar Sabiedrības līdzdalību;

- nereti uzklauššana bijusi formāla vai vispār nav bijusi,
- aicinātas tikai “lojālās” NVO,
- dots nesamērīgi īss termiņš viedokļa sagatavošanai;
- ja viedoklis netiek ņemts vērā – nav sniegts pietiekami argumentēts pamatojums viedokļa noraidīšanai;
- kritika par tiesību aktu anotāciju kvalitāti;
- personas izteikušas vēlmi būt klāt agrīnā priekšlikumu apspriešanā;

7.2. Sabiedrības informēšana:

- aicinājums iestādēm sniegt precīzāku un izskaidrojošāku informāciju;
- kopumā iestādēm būt aktīvākām, atvērtākām, gan attiecībā uz pakalpojumiem, gan izskaidrojot problēmsituācijas;
- par aktualitātēm informēt un uzklaut vismaz aktīvākos nozares pārstāvjus.

7.3. Nelaipna, noraidoša attieksme (īpaši par sociālajiem dienestiem, zvērinātiem tiesu izpildītājiem, maksātspējas administratoriem);

7.4. Atbildes nesniegšana, nesniegšana termiņā vai pēc būtības;

- iestādes kapacitātes trūkums un iesniegumu lielais skaits nevar būt attaisnojums termiņa kavējumam;
- šablonveida, vispārīgas atbildes, neiedziļinoties būtībā,

7.5. Lēmuma pamatotība. Pieņemot lēmumu, ir jāatsaucas uz tiesību normu, kas pamato iestādes viedokli, to izskaidrojot, kā arī nepieciešama loģiski izklāstīta argumentācija par iestādes rīcību, kas balstīta uz pamatotiem un pierādāmiem apsvērumiem

7.6. Valsts pārvaldes darbības efektivitāte:

- Iestādes pienākums pašai noskaidrot informāciju, kas ir valsts rīcībā;
- Efektīvas iestādes iekšējās kontroles sistēmas trūkums;
- Nepietiekama rūpība, darbojoties sabiedrības interesēs;
- Novēlota rīcība, nesamērīga vilcināšanās;
- Neskaidra tiesību normu interpretācija;
- Starpresoru sadarbības trūkums.